

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse korralduse „Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse korralduse „Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“ aluseks on planeerimisseaduse § 27 lõige 7 ja § 28 lõige 1.

Eelnõu valmistas ette Kaitseministeeriumi infrastruktuuri osakonna keskkonna ja planeerimise nõunik Heddy Klasen (heddy.klasen@kaitseministeerium.ee, tel 7170165). Eelnõule tegi normitehnilise kontrolli Kaitseministeeriumi õigusosakonna õigusloome jurist Kati Lõbu (kati.lobu@kaitseministeerium.ee, tel 7170092).

Eesti riigikaitse põhineb esmasel iseseisval kaitsevõimel ja kollektiivkaitsel, mille tagab Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (inglise keeles *North Atlantic Treaty Organization*, edaspidi *NATO*) liikmelisus. Riigikaitse tegevusse panustavad nii Kaitseväge kui ka Kaitseliit. Esmase iseseisva kaitsevõime tagamiseks on Kaitseväge rahuaja ülesanne tagada ajateenijate ja reservväelaste sõjaline väljaõpe ning alaline kaitsevalmidus. Kaitseliidu eesmärk on anda oma liikmetele Kaitseliidu seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalikku sõjaväelist väljaõpet panustades sellega riigi sõjalise kaitse võime suurendamisse. Eesti iseseisva kaitsevõime üks olulisem osa on mehhaniseeritud pataljoni loomine.

Lähtudes eeltoodust on ka Vabariigi Valitsuse 24.01.2013. a. heaks kiidetud riigikaitse arengukavas 2013–2022 (edaspidi *arengukava*) maismaaoperatsioonide puhul ette nähtud luua kiirreageerivad jalaväebrigaadid, arendada soomusmanöövervõimet ja tugevdada tankitõrjet. Et toetada arengukava eesmärkide täitmist on Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi üks suund jätkata harjutusväljade arendamist ja tagada nimetatud üksustele vajalikud väljaõppetingimused.¹ Samu eesmarke toetavad Vabariigi Valitsuse 27.08.2015. a. korraldus nr 352 „Kaitseväe keskpõlügeni ümbritsevas riigimetsas alaliseks riigikaitseks väljaõppeks loa andmine“ ja kaitseministri 22.03.2016. a. käskkirjaga nr 122 „Arendusprogrammi kinnitamine“ kinnitatud Kaitseväge keskpõlügeni arendusprogramm (edaspidi *KVKP arendusprogramm*).

Samuti toetab arengukava täitmist Eesti Vabariigi ja Hollandi Kuningriigi kaitseministrite poolt 2014. aasta detsembris allkirjastatud leping, mille alusel osteti Eesti kaitsevägele Hollandist 44 jalaväe lahingumasinat koos toetusmasinatega. Esimesed Hollandist ostetud jalaväe lahingumasinad saavad Eestisse 2016. aasta lõpuks, kuid juba praegusel ajal soovivad Kaitseväge keskpõlügenil jalaväe lahingumasinate ja tankidega väljaõpet teha Eestis viibivad liitlaste üksused. Alates 2014. a. kevadest on Eestis rotatsiooni korras pidevalt väljaõpet läbi viinud Ameerika Ühendriikide maaväe üksused. 2015. a. kevadel töid liitlased

¹ 6.17. Jätkame harjutusalade ja lasketiirude arendamist, et tagada vajalikud väljaõppetingimused Eesti kaitsevägele, Kaitseleidule ja Eestisse lähetatud liitlasüksustele (<https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/failid/re-sde-irl-valitsusliidu-lepe-2015.pdf>).

esmakordselt Eestisse ka lahingutankid. Siin on väljaõppel käinud Hollandi maaväe soomusüksused ning oma üksusi on lubanud Eestisse väljaõppele saata teistegi NATO riikide väeüksused. Lisaks otsustati 2016. aasta NATO riigipeade ja valitsusjuhtide tippkohtumisel Poolas Varssavis, et liitlasvägede kohalolek Eestis suureneb oluliselt. Seepärast on sobivate väljaõppe võimaluste loomine oluline ka Eestis viibivate liitlasvägede perspektiivist.

2. Eelnõu sisu ja eesmärk

Eelnõu eesmärk on koostada Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringu detailne lahendus, et määrata Kaitseväe keskpõlügeni kavandatavate riigikaitseliste ehitiste ehitusõigus ning lahendada muud planeerimisseaduse § 126 lõikes 1 nimetatud ülesanded, mis on vajalikud KVKP arendusprogrammi elluviimiseks.

Kaitseväe keskpõlügeni asutati juba Vabariigi Valitsuse 23.10.2001. a. korraldusega nr 713 „Kaitseväe keskpõlügeni asutamine ja esialgse asukohavaliku kinnitamine“ (edaspidi korraldus nr 713). Kaitseväe keskpõlügeni asub Harjumaal Kuusalu vallas. Kaitseväe keskpõlügeni pikkus põhjast lõunasse on 17 km. Laius idast läände põlügeni põhjaosas 8 km, keskel 3 km ja lõunaosas 7 km.

Pärast asutamist on Kaitseväe keskpõlügeni arendamisel lähtunud Kuusalu Vallavolikogu 31.08.2004. a. otsusega nr 45 kehtestatud detailplaneeringust „Suru, Pala, Tõreska ja Kolgu külas rajatava Kaitseväe keskpõlügeni detailplaneering“. Nimetatud detailplaneering on väga üksikasjalik, näiteks on laskeväljade juures loetletud konkreetsed relvad, millega laskeväljal laskmisi tehakse. Nii ongi tekkinud olukord, kus ligikaudu 12 000 hektari suurust Kaitseväe keskpõlügeni saab kasutada ainult jalaväe lahingumasinade ja tankide lasketiiruna, kus kuni kolm masinat teevad kohapealt ühes suunas laskmisi. Ehk keskpõlügeni ei võimalda täna mehhaniseeritud pataljoni tasemel lahinglaskmistega taktikalist väljaõpet ja seda ei ole kehtiva detailplaneeringu järgi selliselt võimalik ka arendada.

Seega ei ole kehtiv planeering piisavalt paindlik, et selle alusel oleks võimalik harjutusvälja arendada nii, et see vastaks sõjalise väljaõppe uutele nõuetele ja uuele relvastusele. Selleks, et viia ellu KVKP arendusprogramm ja luua näiteks väljaõppe võimalused soomustatud jalaväepataljoni lahinglaskmiste korraldamiseks koos toetusüksustega, tulebki nüüd kogu harjutusvälja ala uuesti planeerida. Seejuures hinnatakse ka kavandatava tegevuse keskkonnamõju.

3. Riigi eriplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine

Harjutusvälja rajamiseks tuleb 1. juulist 2015. a. jõustunud planeerimisseaduse järgi koostada riigi eriplaneering (edaspidi REP). REP tuleb koostada, sest Kaitseväe keskpõlügeni puhul on tegemist olulise ruumilise mõjuga riigikaitse ehitisega, mille toimimise vastu on suur riiklik ja rahvusvaheline huvi ning tegemist on maakonnaüleseid huve väljendava riigikaitse valdkonda kuuluva planeeringuga. Samuti võib vajadusel riigi eriplaneeringu alusel seada kinnisomandile kitsendusi. REP-i koostamisel on planeerimisseaduse § 27 lõike 6 alusel kohustuslik keskkonnamõju strateegiline hindamine.

Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringu koostamist korraldab planeerimisseaduse § 27 lõike 7 alusel Kaitseministeerium, sest tegemist on riigikaitse ehitisega.

Kaitseväe keskpõlügeni asukoha eelvalik on tehtud enne 2015. aasta 1. juulit kehtestatud Harju maakonnaplaneeringus (<http://harju.maavalitsus.ee/maakonnaplaneering>). Lisaks on Kaitseväe keskpõlügeni asukoha eelvalik tehtud koostatavas Harju maakonnaplaneeringus (<https://harju.maavalitsus.ee/harju-maakonnaplaneering-2030-1>). Kaitseväe keskpõlügeni asukoha eelvaliku tegemisel arvestati asjaoluga, et Kaitseväe keskpõlügeni ala oli harjutusväljana kasutusel juba Nõukogude armee poolt. Lisaks on piirkond võimalikult kaugemal asulatest, piirkonnas on vähe elanikke, maa on valdavalt riigi omandis, Kaitseväe keskpõlügeni asub Tapa linnaku vahetus läheduses, alal ei ole sõjalist väljaõpet piiravaid infrastruktuure ja olulisi looduskaitselisi piiranguid ning harjutusväli ei asu riigi piirile liiga lähedal. Kuna Kaitseväe keskpõlügeni peab muuhulgas tagama soomustatud jalaväepataljoni lahinglaskmiste läbiviimise koos erinevate toetusüksustega ning tugevdatud soomusjalaväe pataljoni lahingkoridori laiuseks on 4–5 km ja pikkuseks 10–15 km, siis puuduvad mujal Eestis võimalused piisavalt suure sobiva pinnasega harjutusvälja rajamiseks. Seetõttu on Kaitseministeeriumi hinnangul Kaitseväe keskpõlügeniks sobiv koht just Harju maakonnaplaneeringutes seni välja valitud koht.

Lähtudes eeltoodust rakendatakse käesoleva riigi eriplaneeringu korral ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 9 lõiget 1 ning alustatakse riigi eriplaneeringut detailse lahenduse koostamisest. Seega ei alustata Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringut asukoha eelvalikust, sest asukoha eelvalik on juba tehtud kehtivas Harju maakonnaplaneeringus ja koostatavas maakonnaplaneeringus ning kehtestatud korraldusega nr 713.

Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringu ruumilise lahenduse koostamise aluseks on KVKP arendusprogramm, mis on vajalik arengukava kohase sõjalise võime arendamiseks.

Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringu koostamisel lähtub Kaitseministeerium avalikkuse kaasamise ja teavitamise põhimõttest. Seega on Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringu planeerimismenetlus avalik protsess. Avalikkust teavitatakse planeeringu koostamisest ja kaasatakse planeeringu koostamisse, samuti korraldatakse planeeringu koostamise käigus planeeringu tutvustamiseks avalikke väljapanekuid ja avalikke arutelusid. Lisaks on igäühel õigus osaleda planeerimismenetluses ja selle ajal avaldada arvamust planeeringu kohta. Samuti on igäühel õigus saada asjakohast teavet planeerimismenetluse ja planeeringu kohta. Planeerimismenetluse ja planeeringu kohta saab infot Kaitseministeeriumi kodulehelt (<http://www.kaitseministeerium.ee/et/eesmargid-tegevused/planeeringud>).

Planeeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aluseks on planeerimise ja keskkonnaõiguse põhimõtted.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Korraldus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

5. Korralduse mõjud

Korralduse rakendamine parandab sõjalise väljaõppe võimalusi, eelkõige soomusmanöövervõime välja arendamist, ning toetab liitlaste kohalolekut Eestis. Korralduse rakendamine on olulise positiivse mõjuga riigi julgeolekule ja kaitsevõimele.

Korralduse rakendamise tulemusel koostatava planeeringu mõjud kultuurilisele, sotsiaalmajanduslikule ja looduskeskkonnale hinnatakse keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessis ning vajadusel rakendatakse olulist negatiivset mõju leevendavaid meetmeid.

Tegemist on olemasoleva ja kasutuses oleva Eesti suurima Kaitseväe harjutusväljaga, mille asukoha eelvalik on tehtud nii kehtivas kui koostatavas Harju maakonnaplaneeringus. Samuti on planeeringuala kajastatud koostatavas Kuusalu valla üldplaneeringus. Seepärast ei mõjuta Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringu algatamine regionaalarengut, riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste korraldust.

6. Korralduse rakendamiseks vajalik kulu

Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine maksavad ligikaudu 300 000 eurot. Kuluga on arvestatud Kaitseministeeriumi taristu 4-aastases arengukavas ja eelarves. Tegemist ei ole lisakuluga, vaid Kaitseministeeriumile eraldatud riigieelarves arvestatud kuluga.

7. Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras.

8. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Riigikantseleile.

Eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks Harju Maavalitsusele, Kuusalu Vallavalitsusele, Anija Vallavalitsusele, Aegviidu Vallavalitsusele, Kadrina Vallavalitsusele ja Tapa Vallavalitsusele.

Eelnõu osas pöördus märgukirjaga Kaitseministeeriumi poole ka üks isik, kellele vastati kirjalikult.

Kooskõlastusringil tehtud ettepanekute arvestamise tabel on esitatud seletuskirja lisan.